

SPRAAKWATER

DE BURGER NIET SERIEUS NEMEN IS VRAGEN OM PROBLEMEN

Peter de Putter

■ Als wethouder kom je echt niet meer weg met de boodschap ‘dat is ons probleem niet’. Zeker niet in het stedelijk waterbeheer. Sinds de invoering van de gemeentelijke grondwaterzorgplicht (2008) moet het gemeentebestuur een burger die bijvoorbeeld klaagt over natte kruipruimtes, kelders en tuinen serieus nemen. Tot 2008 had een gemeente geen actieve grondwatactie. Sindsdien is er echter wel wat veranderd en dat heeft de gemeente Voorschoten eind vorig jaar ondervonden toen een klacht van bewoners bij de Nationale ombudsman werd ingediend (rapportnr. 2013/139). Na rioolvervanging ondervinden bewoners geregeld grondwateroverlast. Gesteld wordt dat dit komt doordat bij het vervangen van het riool nagelaten is gelijktijdig met het vervangen van de poreuze grespijpen door niet-poreuze rioleringsbuizen een drainagepijp aan te brengen. De oude buis werkte blijkbaar tevens als drainagebuis. Het college van burgemeester en wethouders treft geen nadere maatregelen want de gemeente heeft nu eenmaal, zo stelt zij, de taak de gemeentelijke riolering in stand houden en te onderhouden. Ik heb zo het idee dat de gemeente hier even de oude jurisprudentie is ingedoken. Zo oordeelde de rechtbank Amsterdam in 1996 dat de vervanging van een oud lekkend riool hooguit leidde tot het herstel van de oude normale waterhuishoudkundige situatie, waartegen de woningen van de procederende eigenaren bestand zouden moeten zijn. De rechtbank wijst op bouwkundige gebreken ofwel op de eigen verantwoordelijkheid van eigenaren voor de bouwkundige staat van hun woningen. Hiet zit geen woord Spaans bij. Deze uitspraak dateert echter van vóór 2008, ofwel: voor de invoering van de grondwaterzorgplicht.

■ De ombudsman gaat in de Voorschotense zaak uitvoerig in op de grondwaterzorgplicht. De kern hiervan is dat gemeenten zich zoveel mogelijk moeten inspannen om structurele problemen, als gevolg van een nadelige grondwaterstand in openbaar bebouwd gebied, te voorkomen of te beperken. Incidentele gevallen van overlast blijven voor rekening van de perceeleigenaar. Die moet een zekere mate van overlast accepteren dan wel zelf maatregelen treffen. De zorgplicht is alleen van toepassing op de openbare ruimte. Indien het doelmatig is – lees: ‘kleine moeite, groot plezier’ – om in de openbare ruimte maatregelen te treffen om structurele problemen bij bewoners te voorkomen, dan heeft de gemeente hier een duidelijke taak. De casus leert echter dat het gemeentebestuur niet aan de beoordeling van die doelmatigheidsvraag is toegekomen, daar waar een medewerker van het Hoogheemraadschap van Rijnland had aangegeven

(toen de bewoners op aanwijzing van de gemeente daar te rade gingen) dat de gemeente er beter aan had gedaan om tegelijk met de nieuwe riolering een drainagepijp aan te leggen. De gemeente heeft nooit onderzocht of de overlast een gevolg is van een structurele verandering van de grondwaterstand door het vervangen van een drainerend riool door een waterdichte riolering. De ombudsman vindt er geen doekjes om. Hij kwalificeert de opstelling van de gemeente als zeer defensief. In plaats van zich betrokken en oplossingsgericht op te stellen jegens haar burgers, zoekt zij voortdurend naar argumenten om aan civielrechtelijke aansprakelijkheid te ontkomen. Dat alleen al wordt de gemeente aangerekend. Er is gehandeld, zo oordeelt de ombudsman, in strijd met het redelijkheidvereiste. De ombudsman heeft het college aanbevolen een gericht onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de gestelde overlast.

Een soortgelijke uitspraak deed de Nationale ombudsman ook al in 2010. Emmen werd toen op het matje geroepen (rapportnummer: 2010/289). Bewoners in een nieuwbouwwijk hadden vanaf het moment dat zij rond 2006 hun woning betrokken, overlast van water in de kruipruimten en erg natte tuinen. Het probleem was hemelwater dat niet goed werd afgevoerd. De ombudsman oordeelde dat de bewoners erop hadden mogen vertrouwen dat de gemeente al tijdens de ontwikkeling van hun wijk maatregelen had genomen om de woningen en erven te vrijwaren van (blijvende) wateroverlast. Relevant hierbij is dat het betreffende waterschap er in verschillende brieven op had gewezen dat er heel wat maatregelen nodig zouden zijn om het te bebouwen gebied droog te houden. Ik merk hier nog maar eens op dat slecht bouwrijp maken (geen of onvoldoende rekening houden met het watersysteem bij het ontwikkelen en bebouwen van grond) een te vermijden hoofdoorzaak is van waterproblemen. De gemeente stelde zich ook hier echter defensief op; van enig gebaar richting de bewoners was geen sprake. Volgens de ombudsman had de gemeente het initiatief moeten nemen om met de betrokken bewoners te overleggen welke maatregelen nodig zijn en had zij deze moeten uitvoeren. Door dit niet te doen, schond de gemeente volgens de ombudsman het zogenoemde rechtszekerheidsvereiste.

Beide uitspraken leren dat de zorgplichten niets meer maar zeker ook niets minder zijn dan expliciet gemaakte opdrachten aan gemeenten het wateraspect mee te nemen bij de besluitvorming rondom

voorgenomen ingrepen in de openbare ruimte. De zorgplichten in de wind slaan is geen optie. Sterker nog, dat vergroot de kansen voor particulieren een gemeente succesvol aansprakelijk te stellen. Let wel: uit de uitspraken en zeker ook uit de zorgplichten volgt niet dat gemeenten altijd maar maatregelen moeten treffen als een burger klaagt. Dat zou wat worden! Waar het om gaat is dat een klacht serieus wordt genomen en dat wordt onderzocht waardoor een waterprobleem wordt veroorzaakt en welke maatregelen kunnen helpen om de overlast of zelfs schade te voorkomen. Waar het bovenal om gaat is dat gemeenten zich bewust worden van de relaties waterhuishouding, ruimtelijke ordening en inrichting en beheer van de openbare ruimte. Meer wordt er in beginsel niet gevraagd. Het kan vervolgens heel goed zijn dat bewoners zelf maatregelen moeten treffen – zij zijn immers beheerder van het eigen terrein – maar dan is het wel aan de gemeente goed te motiveren waarom zij niet gehouden is de portemonnee te trekken.

De burger niet serieus nemen kan dus ook in het stedelijk waterbeheer een dure grap blijken. Als zowel Emmen als Voorschoten voorafgaand aan het feitelijke werk even moeite hadden gedaan, waren zij een stuk goedkoper uitgeweest. Achteraf ellende verhelpen is in de regel een stuk duurder dan problemen aan de voorkant voorkomen. Alles overziend kan niet anders worden geconcludeerd dan dat de komst van de gemeentelijke zorgplichten burgers helpt in de strijd tegen al te defensieve en weinig zorgvuldige gemeenten. ■